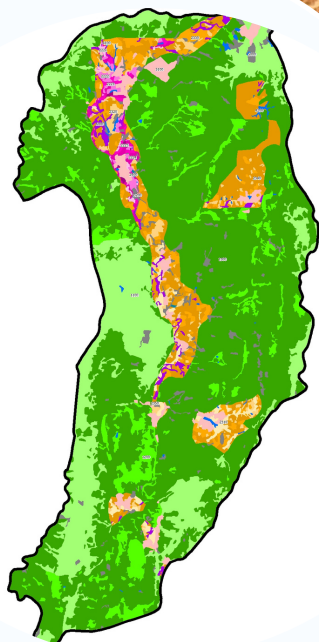

แผนการใช้ที่ดินตำบลโป่ง

อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

สถานีพัฒนาที่ดินเลย สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 8
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2567

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ได้นำแนวคิดของ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต (สพข.) และสถานีพัฒนาที่ดิน (สพด.) ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหาความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สพด. ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการเพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินเลย
กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-10
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-5
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
เอกสารอ้างอิง	อ-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอลำหม่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ¹	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	2-6
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2566	2-10
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2566	2-11
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2565	2-12
3-1	สมบัติที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2572	7-5
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-6
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-7

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขตตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	2-2
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเพชรบูรณ์	2-5
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	2-9
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	4-4
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	4-5
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	6-6
7-1	การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	7-4

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) **วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ** ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนายั่งยืน...

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วย ชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผน การใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทรัพยากร ประกอบด้วย

- 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี
- 2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น
- 3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน/สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

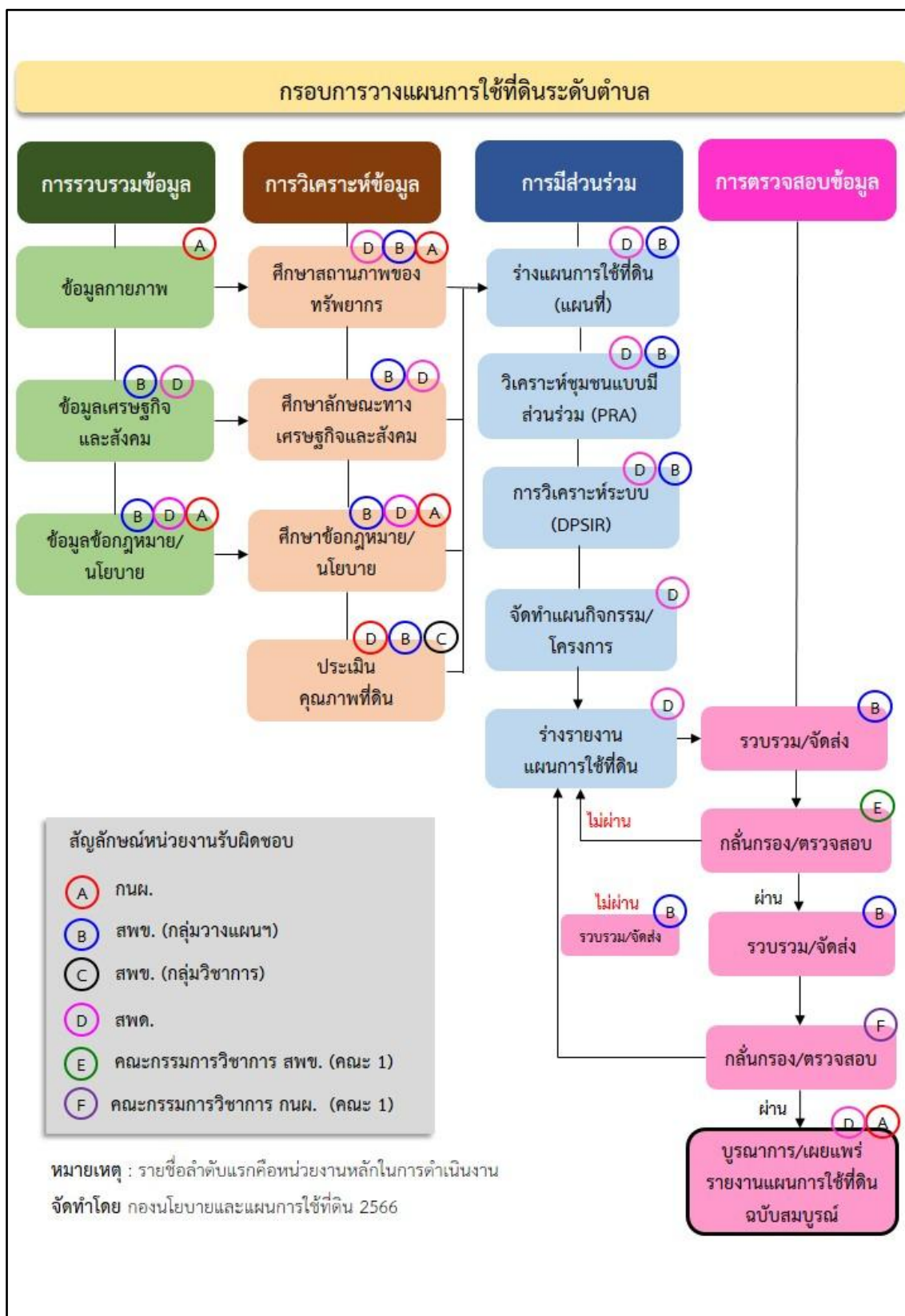
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“สร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง เน้นบริการด้วยความรวดเร็ว เที่ยงธรรม เสมอภาค ภายใต้หลักธรรมาภิบาล” (องค์การบริหารส่วนตำบลโป่ง, 2567)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอด่านซ้าย มีพื้นที่ประมาณ 156.28 ตารางกิโลเมตร หรือ 97,678 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหินฮาว ตำบลนาซำ อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลอิปุม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ดังนี้

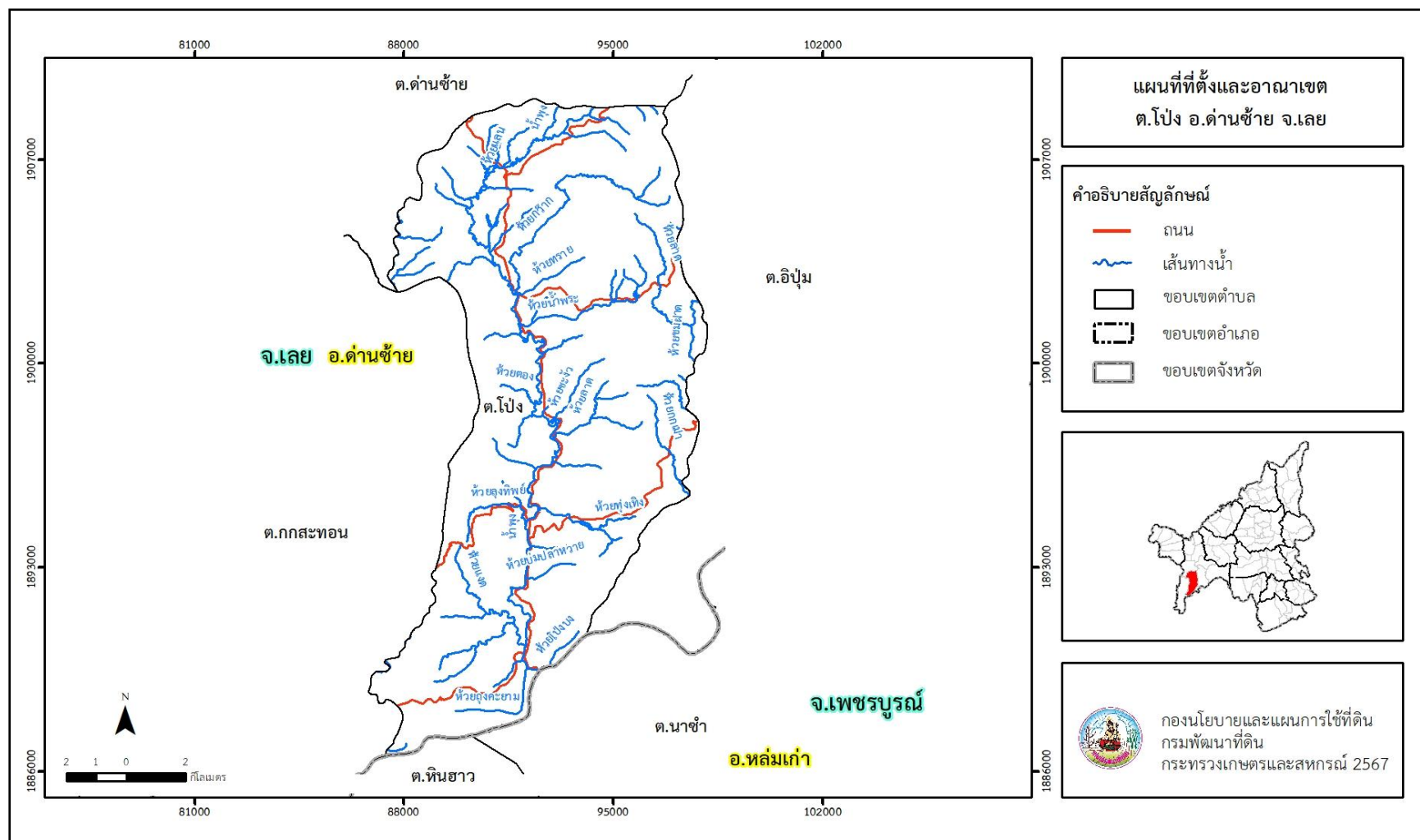
หมู่ที่ 1 บ้านโป่ง	หมู่ที่ 7 บ้านทุ่งน้ำใส
หมู่ที่ 2 บ้านด่านคู	หมู่ที่ 8 บ้านปางคอม
หมู่ที่ 3 บ้านน้ำพุ	หมู่ที่ 9 บ้านโป่งสี
หมู่ที่ 4 บ้านกกจำปา	หมู่ที่ 10 บ้านกกกะบาก
หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งเทิง	หมู่ที่ 11 บ้านทุ่งเทิง
หมู่ที่ 6 บ้านวังกุ่ม	

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชันสูง มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ลูกคลื่นลอนลาด ลูกคลื่นลอนชัน เนินเขา และพื้นที่สูงชันเป็นพื้นที่ภูเขาที่มีความสูงระหว่าง 400-1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง มีลำน้ำ ลำห้วยไหลผ่านที่สำคัญ เช่น น้ำพุ ห้วยกกเม่า ห้วยกว๊าก ห้วยลาด ห้วยปิง ห้วยบอน ห้วยทุ่งเทิง ห้วยทราย ห้วยซำบักและ ห้วยแงด

แผนการใช้ที่ดินตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

รูปที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขตตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566) พบว่า ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.2 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 36.8 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 18.0 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,059.3 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 116 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 209.7 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 17 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566) ณ สถานีตรวจอากาศ อำเภอลำสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำ เพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนเมษายนถึงปลายเดือนตุลาคม

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงต้นเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

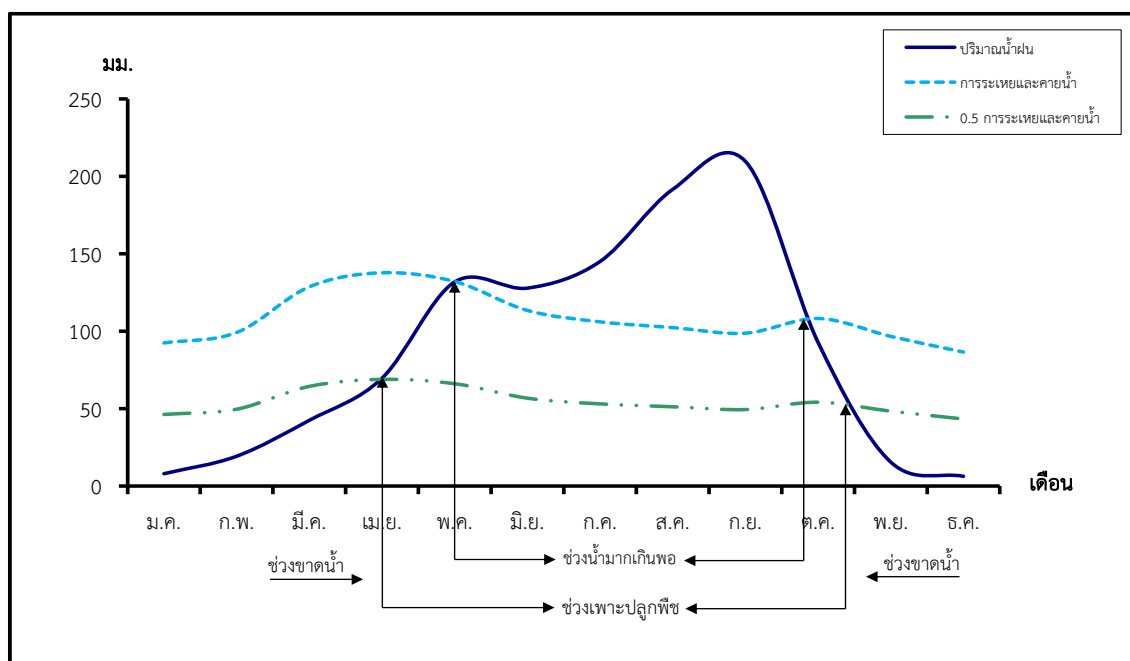
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์¹

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	18.0	32.3	24.5	63.0	7.9	1.7	92.4	7.8
ก.พ.	19.7	34.1	26.2	62.0	19.2	2.4	99.1	18.6
มี.ค.	22.1	36.1	28.3	63.0	42.4	5.4	128.7	39.5
เม.ย.	24.0	36.8	29.4	67.0	69.6	8.3	137.7	61.8
พ.ค.	24.7	35.3	28.9	75.0	131.8	14.8	132.1	104.0
มิ.ย.	24.7	34.1	28.5	78.0	127.8	16.0	113.4	101.7
ก.ค.	24.3	32.8	27.8	81.0	145.0	17.5	106.0	111.4
ส.ค.	24.1	32.2	27.4	83.0	191.6	19.5	102.3	132.9
ก.ย.	24.0	32.5	27.3	83.0	209.7	17.8	98.7	139.3
ต.ค.	22.9	32.9	27.1	78.0	92.7	9.8	108.2	79.0
พ.ย.	20.8	32.7	26.1	70.0	15.4	2.7	96.6	15.0
ธ.ค.	18.4	31.6	24.4	65.0	6.2	1.0	86.5	6.1
เฉลี่ย	22.3	33.6	27.2	72.3	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,059.3	116.9	1,301.6	817.1

หมายเหตุ : ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเพชรบูรณ์

2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567) พบว่า สภาพการใช้ที่ดินตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,358 ไร่ หรือร้อยละ 2.42 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 67,552 ไร่ หรือร้อยละ 69.15 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 2,305 ไร่ หรือร้อยละ 2.36 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาข้าว+ข้าวโพด นาไร่
- 2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 45,470 ไร่ หรือร้อยละ 46.55 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง ไร่ร้าง
- 3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 14,429 ไร่ หรือร้อยละ 14.76 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ยางพารา สัก ยูคาลิปตัส
- 4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 5,117 ไร่ หรือร้อยละ 5.23 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ มะขาม กล้วย ไม้ผลผสม
- 5) พืชสวน มีเนื้อที่ 205 ไร่ หรือร้อยละ 0.22 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ เสาวรส พืชผัก พริกไทย
- 6) ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 2 ไร่ ได้แก่ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์
- 7) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 24 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3 พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 25,148 ไร่ หรือร้อยละ 25.75 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบ สมบูรณ์ ป่าผลัดใบร่อนสภาพฟื้นฟู

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 405 ไร่ หรือร้อยละ 0.41 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ บ่อน้ำในไร่นา อ่างเก็บน้ำ หนอง บึง ทะเลสาบ

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 2,215 ไร่ หรือร้อยละ 2.27 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชหายากไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พืชหายากธรรมชาติ ไร่ป่า ไร่หนาม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,358	2.42
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,616	1.66
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	731	0.75
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	11	0.01
A	พื้นที่เกษตรกรรม	67,552	69.15
A100	นาไร่	97	0.10
A101	นาข้าว	1,513	1.55
A101+A202	นาข้าว+ข้าวโพด	695	0.71
A200	ไร่ไร่	1,287	1.32
A202	ข้าวโพด	41,878	42.87
A202/A412	ข้าวโพด/มะขาม	12	0.01
A204	มันสำปะหลัง	1,385	1.42
A204/A412	มันสำปะหลัง/มะขาม	11	0.01
A205	สับปะรด	662	0.68
A205/A412	สับปะรด/มะขาม	3	ns
A216	ข้าวไร่	171	0.18
A222	ชิง	61	0.06
A300	ไม้ยืนต้นไร่/เสื่อมโทรม	326	0.33
A301	ไม้ยืนต้นผสม	100	0.10
A301/A302	ไม้ยืนต้นผสม/ยางพารา	12	0.01
A301/A401	ไม้ยืนต้นผสม/ไม้ผลผสม	38	0.04
A301/A423	ไม้ยืนต้นผสม/ไม้ผลเมืองหนาว	29	0.03
A302	ยางพารา	12,342	12.64
A302/A312	ยางพารา/กาแฟ	51	0.05
A302/A505	ยางพารา/พริกไทย	5	0.01

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A303	ปาล์มน้ำมัน	277	0.28
A304	ยูคาลิปตัส	509	0.52
A305	สัก	696	0.71
A314	หม่อน	22	0.02
A315	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	14	0.01
A323	ตะกู	8	0.01
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	284	0.29
A401	ไม้ผลผสม	679	0.70
A401/A505	ไม้ผลผสม/พริกไทย	7	0.01
A402	ส้ม	58	0.06
A403	ทุเรียน	3	ns
A403/A426	ทุเรียน/แก้วมังกร	14	0.01
A403/A505	ทุเรียน/พริกไทย	3	ns
A404	เงาะ	12	0.01
A405	มะพร้าว	3	ns
A406	ลิ้นจี่	344	0.35
A406/A412	ลิ้นจี่/มะขาม	27	0.03
A406/A413	ลิ้นจี่/ลำไย	2	ns
A406/A414	ลิ้นจี่/ฝรั่ง	6	0.01
A407	มะม่วง	63	0.06
A407/A413	มะม่วง/ลำไย	24	0.03
A411	กล้วย	800	0.82
A411/A412	กล้วย/มะขาม	11	0.01
A411/A427	กล้วย/ส้มโอ	5	0.01
A412	มะขาม	1,935	1.98
A413	ลำไย	98	0.10
A418	ชมพู	7	0.01
A420	ยางสด ลองกอง	4	ns
A423	ไม้ผลเมืองหนาว	151	0.16
A426	แก้วมังกร	571	0.58
A427	ส้มโอ	2	ns
A429	มะปราง มะยงชิด	4	ns

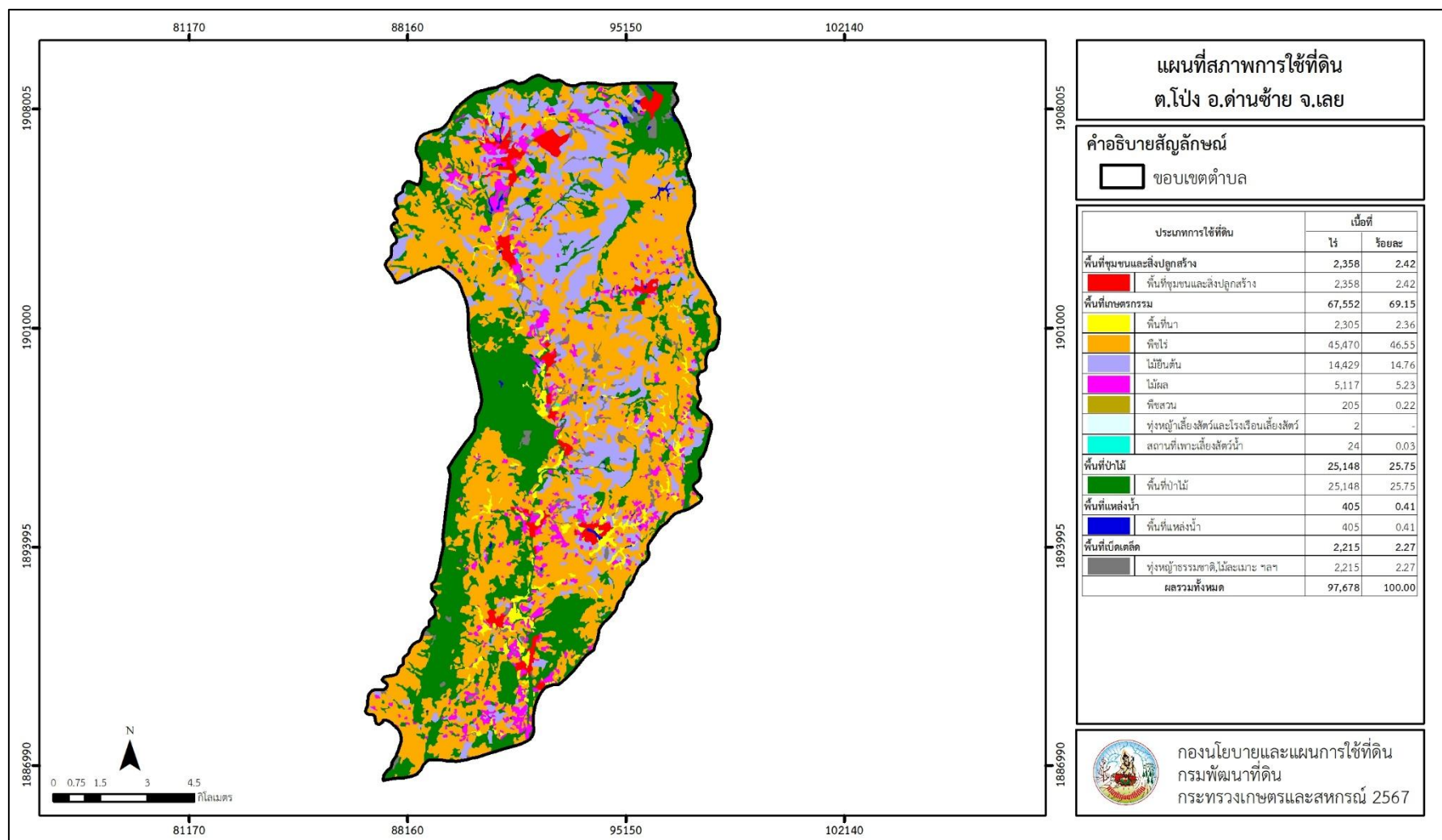

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A500	พืชสวนร้าง/เสื่อมโทรม	17	0.02
A502	พืชผัก	53	0.05
A505	พริกไทย	34	0.04
A507	เสาวรส	85	0.09
A509	พืชสมุนไพร	16	0.02
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	2	ns
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	24	0.03
F	พื้นที่ป่าไม้	25,148	25.75
F200	ป่าผลัดใบรกร้างพื้นที่	7,526	7.71
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	17,622	18.04
M	พื้นที่เปิดเตล็ด	2,215	2.27
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	65	0.07
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	2,083	2.13
M103	ไผ่ป่า ไผ่หนาม	58	0.06
M405	พื้นที่ถม	9	0.01
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	405	0.41
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	4	ns
W201	อ่างเก็บน้ำ	149	0.15
W202	บ่อน้ำในไร่นา	252	0.26
ผลรวมทั้งหมด		97,678	100.00

ที่มา : กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2567)

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2566 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลโป่ง มีประชากรรวม 6,150 คน แยกเป็นชาย 3,082 คน เป็นหญิง 3,068 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 39.35 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,141 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,340 ครัวเรือน หรือร้อยละ 62.59 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 801 ครัวเรือน หรือร้อยละ 37.41 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลโป่ง	2,141	3,082	3,068	6,150
หมู่ที่ 1 โป่ง	336	488	492	980
หมู่ที่ 2 ด่านคู่	55	83	79	162
หมู่ที่ 3 น้ำพุ	240	348	337	685
หมู่ที่ 4 กกกจำปา	255	412	396	808
หมู่ที่ 5 พุ่งเทิง	177	242	261	503
หมู่ที่ 6 วังกุ่ม	112	191	194	385
หมู่ที่ 7 พุ่งน้ำใส	180	257	275	532
หมู่ที่ 8 ปางคอม	130	178	167	345
หมู่ที่ 9 โป่งสี	353	426	426	852
หมู่ที่ 10 กกกกะบก	116	194	177	371
หมู่ที่ 11 พุ่งเทิง	187	263	264	527

ที่มา : กรมการปกครอง (2567)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2566

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด¹⁾	2,141	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,340	62.59
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	801	37.41

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีพื้นที่รวมทั้งหมด 97,678 ไร่ และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,141 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-3) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 45.62 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันของตำบล มีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 67,552 ไร่ หรือร้อยละ 69.15 ของเนื้อที่ทั้งหมด และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 50.41 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ประชากรในตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,340 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ข้าว และมันสำปะหลัง ทางด้านการเลี้ยงสัตว์เกษตรกรจะมีการเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคหากเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ประชากรยังประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป และอื่น ๆ บางครัวเรือนประกอบอาชีพหลายอย่างควบคู่กันไป

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 177,248 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 58,614 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 119,111 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 39,388 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 58,137 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 19,225 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2565

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลโป่ง	121,962	28,528	15,799	10,959	177,248	58,614	119,111	39,388
หมู่ที่ 1 โป่ง	103,761	23,230	11,186	17,487	155,664	53,792	78,033	26,966
หมู่ที่ 2 ด่านตู	135,619	56,893	18,933	11,714	223,160	83,685	163,607	61,353
หมู่ที่ 3 น้ำพุ	161,421	32,043	14,706	9,196	217,366	70,579	143,971	46,748
หมู่ที่ 4 กกกจำปา	140,021	38,134	12,514	6,966	197,635	59,650	121,809	36,764
หมู่ที่ 5 หุ่นเจียง	120,731	19,082	15,458	18,846	174,117	56,460	134,526	43,622
หมู่ที่ 6 วังกุ่ม	90,101	13,798	11,865	17,028	132,792	40,199	30,022	9,088
หมู่ที่ 7 หุ่นน้ำใส	129,462	31,001	12,925	6,672	180,060	56,357	116,158	36,357
หมู่ที่ 8 ปางคอม	128,252	30,132	18,464	1,864	178,713	53,981	143,762	43,424
หมู่ที่ 9 โป่งสี	98,697	24,872	26,864	2,511	152,944	60,679	134,726	53,451
หมู่ที่ 10 กกกะบาก	112,424	33,626	17,469	17,451	180,970	58,169	130,306	41,884
หมู่ที่ 11 หุ่นเจียง	131,967	30,333	12,970	15,515	190,786	63,276	134,578	44,634

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน (2567)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

(1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 80,478 ไร่

(2) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 17,195 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

- 1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A เนื้อที่ 93,067 ไร่
- 2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1B เนื้อที่ 292 ไร่
- 3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 เนื้อที่ 217 ไร่
- 4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 241 ไร่
- 5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 เนื้อที่ 3,861 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลโป่ง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566) มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,039.3 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลโป่ง มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ น้ำพุ ห้วยกกเม่า ห้วยกว๊าก ห้วยขมผาด ห้วยแดง ห้วยชะงัว ห้วยซำบกและ ห้วยตอง ห้วยถุงคะยาม ห้วยทราย ห้วยทุ่งเทิง ห้วยน้ำพระ

ห้วยน้ำหมัน ห้วยบ่มปลาห้วย ห้วยบอน ห้วยปลูกแตง ห้วยปิง ห้วยโป่งบง ห้วยลาด ห้วยลุ่มทิพย์ และ ห้วยแลน

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลโป่ง มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 6 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 7 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ตอน มี 7 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Ds-sIE ชุดดินด่านซ้าย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 20-35 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 363 ไร่ หรือร้อยละ 0.37 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Ds-md-sID ดินด่านซ้ายที่เป็นดินลึกลับปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 102 ไร่ หรือร้อยละ 0.10 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Pur-clB ชุดดินภูเรือ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 896 ไร่ หรือร้อยละ 0.92 ของเนื้อที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน Pur-clC ชุดดินภูเรือ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,348 ไร่ หรือร้อยละ 1.38 ของเนื้อที่ตำบล
- 5) หน่วยแผนที่ดิน Pur-clD ชุดดินภูเรือ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,238 ไร่ หรือร้อยละ 2.29 ของเนื้อที่ตำบล
- 6) หน่วยแผนที่ดิน Pur-md-clD ดินภูเรือที่เป็นดินลึกลับปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,772 ไร่ หรือร้อยละ 1.82 ของเนื้อที่ตำบล
- 7) หน่วยแผนที่ดิน Wi-md-clB ดินวังโหลที่เป็นดินลึกลับปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ดิน SC พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีเนื้อที่ 90,951 ไร่ หรือร้อยละ 93.11 ของเนื้อที่ตำบล

ไม่พบปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ รายละเอียดของสมบัติดินตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

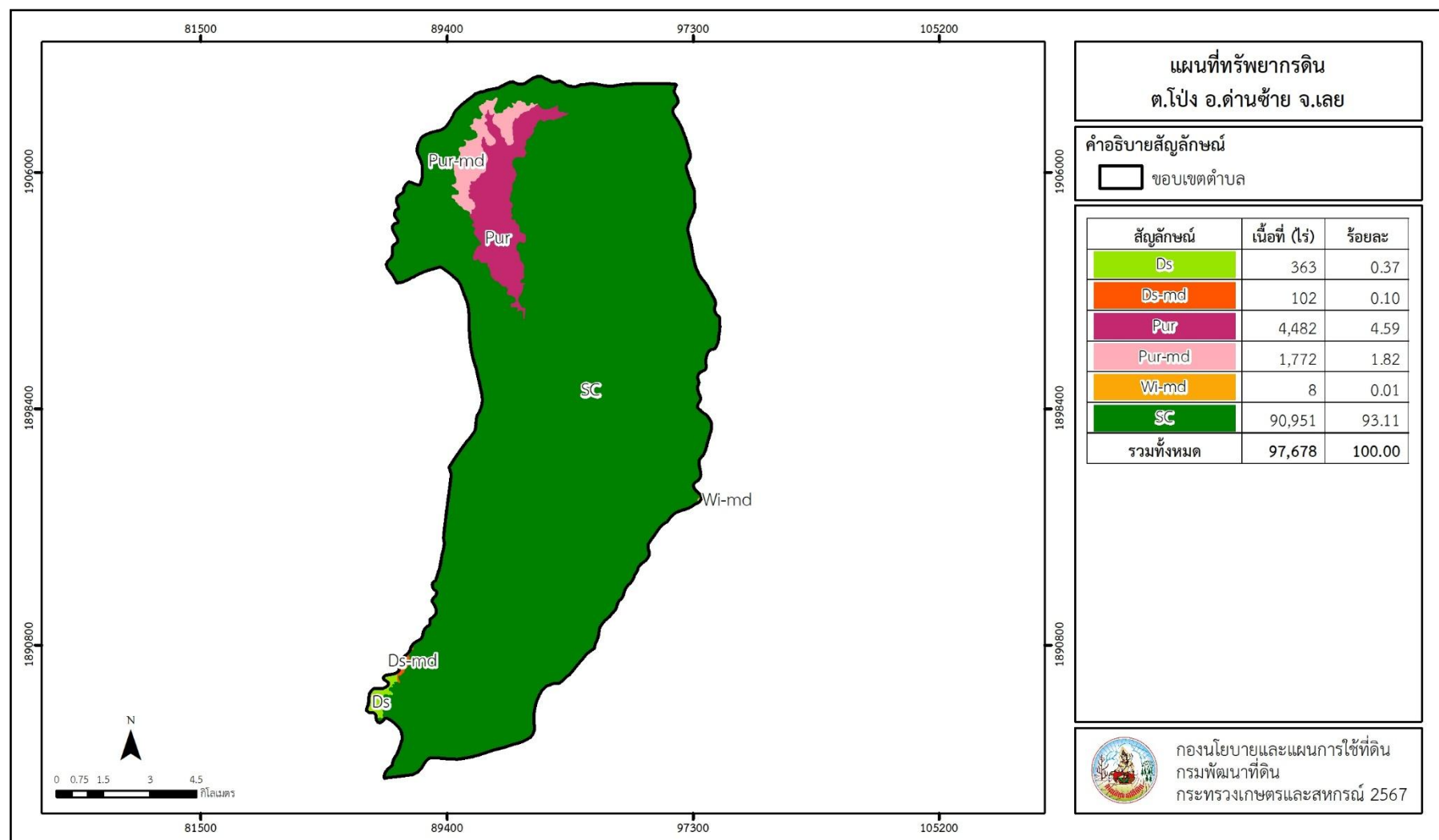
ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Ds-md-slD	12-20	50-100	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	102	0.10
Ds-slE	20-35	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	363	0.37
Pur-clB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	396	0.41
Pur-clB*	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	500	0.51
Pur-clC	5-12	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	1,241	1.27
Pur-clC*	5-12	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	107	0.11
Pur-clD	12-20	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	682	0.70
Pur-clD*	12-20	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	1,556	1.59
Pur-md-clD	12-20	50-100	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	1,772	1.82
Wi-md-clB	2-5	50-100	ดีปานกลาง	ปานกลาง	10-20	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	<2	-	8	0.01
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	90,951	93.11
รวมทั้งหมด											97,678	100.00

หมายเหตุ: 1. * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

2. เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2567 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลโป่ง คือ

- 1) ขาดเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- 2) ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร น้ำไม่เพียงพอ
- 3) การชะล้างพังทลายของหน้าดินในพื้นที่ลาดชัน
- 4) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินเป็นกรด เนื้อดินเป็นดินทราย
- 5) ทางลำเลียงในไร่นาข้าวและแคบ ทางขาด เดินทางไม่สะดวก
- 6) ต้นทุนในการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ
- 7) ปัญหาหนี้สิน
- 8) ปัญหาศัตรูพืช ปลูกทำลายต้นยางพารา หนองเจาะข้าวโพด
- 9) ปัญหายาเสพติด
- 10) ปัญหาสิ่งแวดล้อม มีการเผาเศษพืช

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลโป่ง คือ

- 1) เอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ทำกิน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาปักแนวเขตให้ชัดเจน
- 2) ขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะ (ห้วยวังเทา) ขุดลอกสระน้ำในไร่นาเดิมที่ตื้นเขิน ขุดสระน้ำในไร่นาเพิ่มเติม บ่อบาดาลพร้อมระบบสูบน้ำโซล่าเซลล์ และระบบท่อส่งน้ำ
- 3) สนับสนุนโครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และหญ้าแฝกป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- 4) ต้องการโดโลไมท์ และเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน
- 5) การผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง พร้อมอบรมให้ความรู้และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และอบรมให้ความรู้การจัดการศัตรูพืช
- 6) ขุดวิเคราะห์ตัวอย่างดิน พร้อมอบรมให้ความรู้
- 7) ก่อสร้างพร้อมทั้งซ่อมแซมทางลำเลียงในไร่นาทุกสายเป็นคอนกรีตหรือลาดยาง และก่อนออกกรรมสิทธิ์ที่ดินต้องการให้แบ่งเขตแนวถนนให้ชัดเจน (ไม่น้อยกว่า 6 เมตร)
- 8) ลดราคาปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตร รัฐบาลประกันราคาผลผลิตพืชผลทุกชนิด
- 9) ขอพักชำระหนี้ ยืดระยะเวลาการส่งชำระ ลดดอกเบี้ย
- 10) ต้องการให้รัฐบาลปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจัง และตรวจสอบเจ้าหน้าที่ทุกคน
- 11) กำหนดระยะเวลาการเผาเพื่อตัดวงจรโรคและแมลง แบ่งโซนการเผาโดยเผาในเฉพาะพื้นที่ของตนเอง และส่งเสริมนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาทำปุ๋ยอินทรีย์

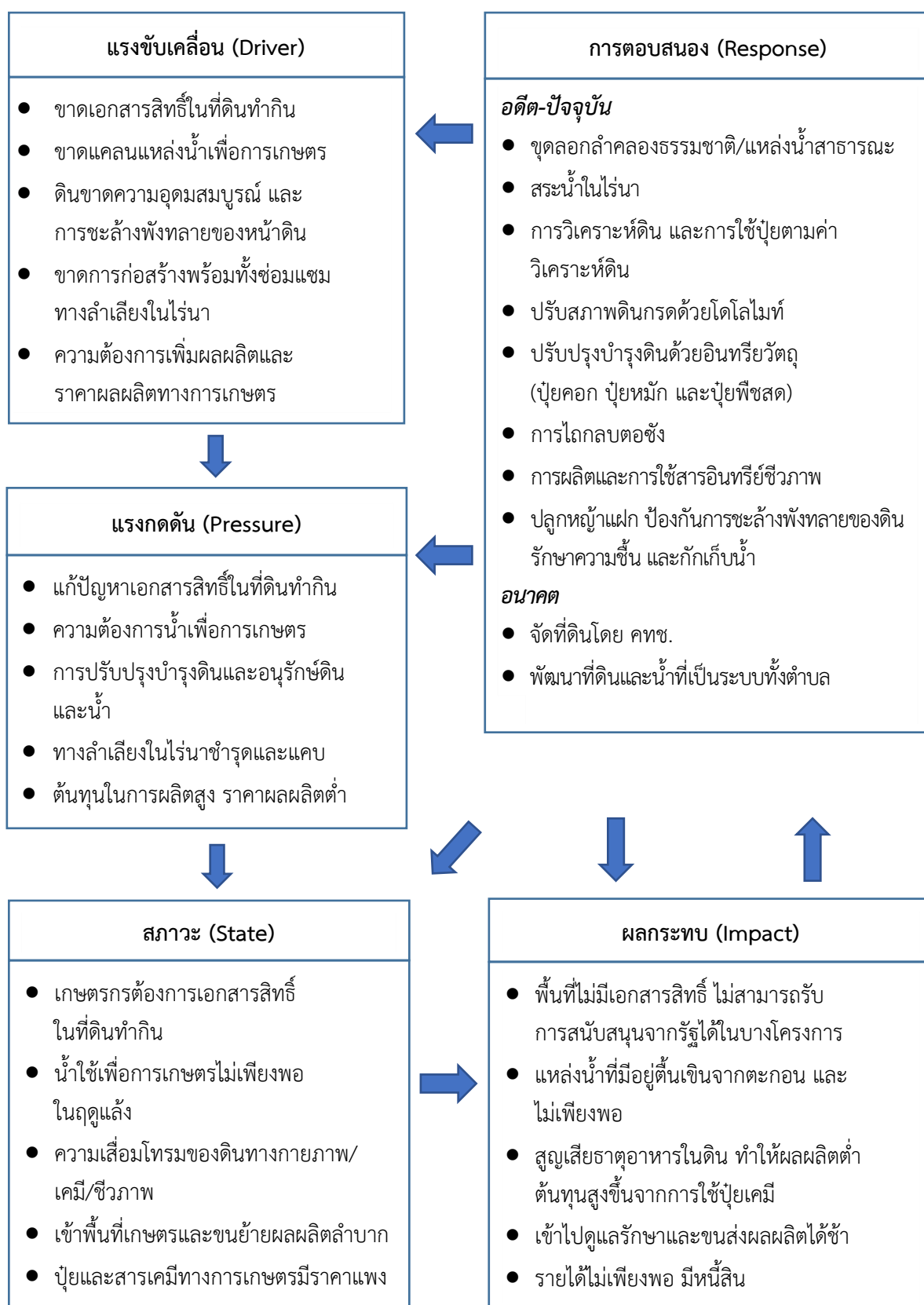
ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมกับชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้าน
กายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

- 1) **แรงขับเคลื่อน (Driver)** มี 5 ประการ คือ
 - 1.1) ขาดเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
 - 1.2) ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
 - 1.3) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
 - 1.4) ขาดการก่อสร้างพร้อมทั้งซ่อมแซมทางลำเลียงในไร่นา
 - 1.5) ความต้องการเพิ่มผลผลิตและราคาผลผลิตทางการเกษตร
- 2) **แรงกดดัน (Pressure)** ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 5 ประการ คือ
 - 2.1) แก้ปัญหาเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
 - 2.2) ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร
 - 2.3) การปรับปรุงบำรุงดินและอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 2.4) ทางลำเลียงในไร่นาชำรุดและแคบ
 - 2.5) ต้นทุนในการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ
- 3) **สภาวะ (State)** ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ
 - 3.1) เกษตรกรต้องการเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
 - 3.2) น้ำใช้เพื่อการเกษตรไม่เพียงพอในฤดูแล้ง
 - 3.3) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ
 - 3.4) เข้าพื้นที่เกษตรและขนย้ายผลผลิตลำบาก
 - 3.5) ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรมีราคาแพง
- 4) **ผลกระทบ (Impact)** ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 5 ประการ คือ
 - 4.1) พื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ไม่สามารถรับการสนับสนุนจากรัฐได้ในบางโครงการ
 - 4.2) แหล่งน้ำที่มีอยู่ตื้นเขินจากตะกอน และไม่เพียงพอ
 - 4.3) สูญเสียธาตุอาหารในดิน ทำให้ผลผลิตต่ำ ต้นทุนสูงขึ้นจากการใช้ปุ๋ยเคมี
 - 4.4) เข้าไปดูแลรักษาและขนส่งผลผลิตได้ช้า
 - 4.5) รายได้ไม่เพียงพอ มีหนี้สิน
- 5) **การตอบสนอง (Response)** ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้
อดีต-ปัจจุบัน
 - 5.1) ขุดลอกลำคลองธรรมชาติ/แหล่งน้ำสาธารณะ
 - 5.2) สระน้ำในไร่นา
 - 5.3) การวิเคราะห์ดิน และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
 - 5.4) ปรับสภาพดินกรดด้วยโดโลไมท์
 - 5.5) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ (ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด)
 - 5.6) การไถกลบตอซัง
 - 5.7) การผลิตและการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพ
 - 5.8) ปลุกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้น และกักเก็บน้ำ

อนาคต

- (1) จัดที่ดินโดย คทช.
 - (2) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้ (รูปที่ 4-2)

4.2.1 บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกเดือนกรกฎาคม และเก็บเกี่ยวเดือนธันวาคม

2) ข้าวนาปี - ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม และปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังการเก็บเกี่ยวข้าว ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน

4.2.2 บริเวณพื้นที่ดอน

1) พืชไร่ ที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง

2) ไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูก ได้แก่ ยางพารา

3) ไม้ผลที่นิยมปลูก ได้แก่ มะขาม และกล้วย

ชนิดพืช	เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม													
1. ข้าวนาปี													
2. ข้าวนาปี+ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์													
บริเวณพื้นที่ดอน/บริเวณพื้นที่ลาดชัน													
1. พืชไร่													
2. ไม้ยืนต้น													
3. ไม้ผล													

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่า ที่ดินนั้น ๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และคำรณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ไม้ผลผสม ไม้ยืนต้น

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

หน่วยที่ดิน	ข้าว	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	ไม้ผลผสม	ไม้ยืนต้น
Ds-md-sLD	N	S3e	S3e	S2ewrn	S3r
Ds-slE	N	N	N	S3ew	S3ew
Pur-clB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns
Pur-clB*	S3o	S2n	S2n	S2n	S2n
Pur-clC	S3ewo	S2ens	S2ens	S2ns	S2ns
Pur-clC*	S3ewo	S2en	S2en	S2n	S2n
Pur-clD	N	S3e	S3e	S2ewns	S2ewns
Pur-clD*	N	S3e	S3e	S2ewn	S2ewn
Pur-md-clD	N	S3e	S3e	S2ewrn	S3r
Wi-md-clB	S2ewo	S2ro	S2ro	S2r	S3r

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

e	=	ความเสียหายจากการกัดกร่อน
w	=	ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
r	=	สภาวะการหยั่งลึกของราก
o	=	ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
n	=	ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
s	=	ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางแผนกรอบและนโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีรายละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ และเขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้

เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีเนื้อที่ 79,334 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 81.23 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้สมบูรณ์ (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 17,274 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 17.68 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์

2) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 6,884 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 7.05 ของเนื้อที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยไว้ตามธรรมชาติไม่มีการเข้าไปรบกวนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดังเดิม

3) เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 55,176 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 56.49 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก แผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม

เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 4 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 12,383 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 12.68 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 1 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 136 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.14 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง
- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 434 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.44 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะขาม ไม้ผลเมืองหนาว
- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 282 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.29 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ยางพารา
- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 485 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.50 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพด
- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 56 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือเป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

- (1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 935 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.96 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง
- (2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 1,549 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.59 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะขาม แก้วมังกร ลิ้นจี่
- (3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 2,455 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.51 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ยางพารา สัก
- (4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 6,015 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 6.16 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง สับปะรด
- (5) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2350) มีเนื้อที่ 14 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูก ได้แก่ พริกไทย เสาวรส

3) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมง ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

4) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 2 ไร่ ประกอบด้วย 1 เขตรอง ได้แก่ เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 2 ไร่

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

มีเนื้อที่ 2,359 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.41 ของเนื้อที่ตำบลประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ และเขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 2,348 ไร่ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 2.40 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ

มีเนื้อที่ 405 ไร่ หรือร้อยละ 0.41 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 4 ไร่ ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 401 ไร่ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 0.41 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ

(สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 2,213 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.27 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ

6.2.6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 984 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.01 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าผลัดใบสมบูรณ์ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู

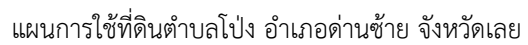
ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ สามารถพัฒนาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอื่นนอกภาคการเกษตร เช่น เป็นเขตอุตสาหกรรม หรือเขตชุมชนเมือง เป็นต้น และในการใช้ที่ดินทำการเกษตรต้องมีการวางแผนการผลิตและการเพาะปลูกที่ตอบสนองต่อสภาพพื้นที่และภูมิอากาศ และเลือกชนิดพืชให้เหมาะสมกับที่ดิน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตป่าไม้	79,334	81.23
1.1 เขตป่าไม้สมบูรณ์	17,274	17.68
1.2 เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	6,884	7.06
1.3 เขตพื้นที่พืชรูปร่าง	55,176	56.49
2. เขตเกษตรกรรม	12,383	12.68
2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	1,393	1.43
เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภท 2)	1,393	1.43
1) เขตทำนา	136	0.14
2) เขตปลูกไม้ผล	434	0.44
3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	282	0.29
4) เขตปลูกพืชไร่	485	0.50
5) เขตปลูกพืชทางเลือก	56	0.06
2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	10,968	11.24
1) เขตทำนา	935	0.96
2) เขตปลูกไม้ผล	1,549	1.59
3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	2,455	2.51
4) เขตปลูกพืชไร่	6,015	6.16
5) เขตปลูกพืชทางเลือก	14	0.01
2.3 เขตประมง	20	0.02
1) เขตประมง	20	0.02
2.4 เขตปศุสัตว์	2	ns
1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	2	ns
3. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,359	2.41
4. เขตแหล่งน้ำ	405	0.41
5. เขตพื้นที่อื่นๆ	2,213	2.27
6. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	984	1.01
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	97,678	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยแล้ว จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลโป่งไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลโป่ง เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินเลย เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินเลย นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

7.2.1 เขตเกษตรกรรม

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)
- (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ (ปุ๋ยพืชสด)
- (4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
- (6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
- (7) การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์
- (8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- (9) การส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน (เกษตรกรทั่วไป/กลุ่มแปลงใหญ่)

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยทางการเกษตร
- (2) ปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

3) พื้นที่แล้งซ้ำซาก มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

- (1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- (3) โครงการบริหารจัดการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri – Map)
- (4) ฝายชะลอน้ำ

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

การดำเนินการของหน่วยงานอื่น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่ทางหน่วยงานอื่นได้รับจัดสรรให้ดำเนินการนั้น ๆ (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น

- (1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)
 - (2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (กรมวิชาการเกษตร)
 - (3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)
 - (4) โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (สนง.เกษตรอำเภอด่านซ้าย)
 - (5) โครงการขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร (กองช่าง อบต.โป่ง)
 - (6) โครงการซ่อมแซมถนนการเกษตร (กองช่าง อบต.โป่ง)
 - (7) โครงการก่อสร้างท่อเหลี่ยมเข้าทางการเกษตร (กองช่าง อบต.โป่ง)
- 2) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- (1) ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเลย)
 - (2) โครงการเลี้ยงปลาในสระน้ำขนาดเล็ก (อบต.โป่ง)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัดเลย)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่ง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2567 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และดินถูกชะล้างพังทลายขาดความอุดมสมบูรณ์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลโป่ง สถานีพัฒนาที่ดินเลยได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลโป่ง ในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเสื่อมโทรม (2) ปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ และ (3) ปัญหาการไร้กรรมสิทธิ์ที่ดิน ปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

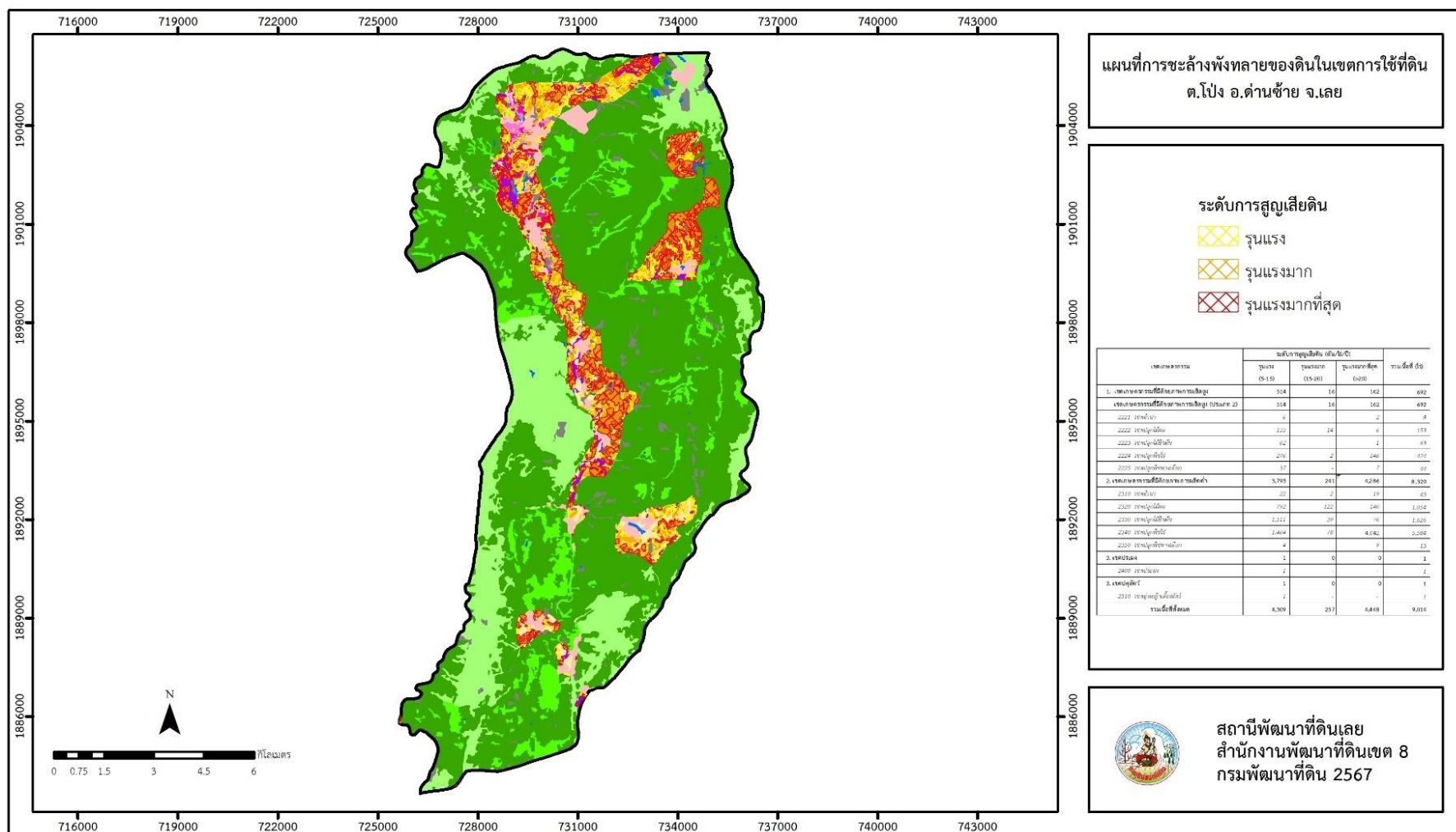
ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) การชะล้างพังทลายของดิน (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (3) ดินตื้น (4) ดินเป็นกรด และจากการวิเคราะห์ความลาดชันของตำบลโป่ง ซึ่งมีเนื้อที่รวม 97,678 ไร่ นั้น พบว่า ระดับความลาดชันมากกว่า 12% มีจำนวน 95,426 ไร่ หรือร้อยละ 97.69 ระดับความลาดชันระหว่าง 5-12% มีจำนวน 1,348 ไร่ หรือร้อยละ 1.38 มีระดับความลาดชันระหว่าง 2-5% มีจำนวน 904 ไร่ หรือร้อยละ 0.93 จากการที่สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดชันดังกล่าวนี้ ผลกระทบที่ตามมา คือ เกิดการสูญเสียดินที่มีความรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุดรวม 9,014 ไร่ หนาดินถูกชะล้างลงมาพื้นที่ด้านล่างจึงไปทับถมลำน้ำตามธรรมชาติ เหมือง ฝาย และอ่างเก็บน้ำ จนดินแข็งไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้น เนื่องจากการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้โครงสร้างของดินได้รับผลกระทบ ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแน่นน้ำ และอากาศในดินสูญเสียไป ธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุมีปริมาณลดลงเนื่องจากพืชนำไปใช้และอินทรีย์วัตถุย่อยสลาย

ปัญหาการขาดแคลนน้ำ นอกจากเกิดจากการทับถมของตะกอนดินในแหล่งน้ำจนตื้นเขินแล้วยังมีสาเหตุมาจากประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมที่ต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้น ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่าง ๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ปัญหาการไร้กรรมสิทธิ์ที่ดิน จะต้องผลักดันให้ดำเนินการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถดำเนินการสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ได้

แผนการใช้ที่ดินตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

รูปที่ 7-1 การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดิน ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ.
2568-2572

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพ การผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เนื้อที่ 1,393 ไร่	การปรับปรุงบำรุงดิน 1. การเก็บตัวอย่างดินและวิเคราะห์ดินทาง ห้องปฏิบัติการ 2. การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	50,000 37,500 12,500
2. เขตเกษตรกรรม (ศักยภาพต่ำ) เนื้อที่ 10,968 ไร่	การปรับปรุงบำรุงดิน 1. การเก็บตัวอย่างดินและวิเคราะห์ดินทาง ห้องปฏิบัติการ 2. การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด 3. การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด 4. การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ 5. การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์ 6. การส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด 7. การผลิตปุ๋ยหมัก การชะล้างพังทลายของดิน 1. จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยทาง การเกษตร 2. ปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ การบริหารจัดการน้ำ 1. การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา 2. ฝายชะลอน้ำ 3. โครงการบริหารจัดการผลิตสินค้าเกษตรตาม แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri – Map)	5,402,500 262,500 1,487,500 150,000 87,500 1,700,000 15,000 1,700,000 6,600,000 4,800,000 1,800,000 5,060,000 1,050,000 2,010,000 2,000,000
รวมเขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน 2. การชะล้างพังทลายของดิน 2. การบริหารจัดการน้ำ รวมแผนงาน/โครงการ	5,452,500 6,600,000 5,060,000 17,112,500

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตเกษตรกรรม 1.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เนื้อที่ 1,393 ไร่ 1.2 เขตเกษตรกรรม (ศักยภาพต่ำ) เนื้อที่ 10,968 ไร่ 1.3 เขตประมง เนื้อที่ 20 ไร่ 1.4 เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 2 ไร่	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด) 2. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (กรมวิชาการเกษตร) 3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร) 4. โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (สนง.เกษตรอำเภอด่านซ้าย) 5. โครงการขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร (กองช่าง อบต.โป่ง) 6. โครงการซ่อมแซมถนนการเกษตร (กองช่าง อบต.โป่ง) 7. โครงการก่อสร้างท่อเหลี่ยมเข้าทางการเกษตร (กองช่าง อบต.โป่ง) 8. โครงการเลี้ยงปลาในสระน้ำขนาดเล็ก (อบต.โป่ง) 9. ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเลย)
2. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 405 ไร่	สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัดเลย)

แผนการใช้ที่ดินตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ (บาท)					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
1. เขตเกษตรกรรมที่มี ศักยภาพการผลิตสูง และเขตเกษตรกรรม (ศักยภาพต่ำ)	การปรับปรุงบำรุงดิน การเก็บตัวอย่างดินและวิเคราะห์ดิน ทางห้องปฏิบัติการ	ตัวอย่าง	400	400	400	400	400	2,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	300,000	พด.
	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	10	10	10	10	10	50	297,500	297,500	297,500	297,500	297,500	1,487,500	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน ด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	150,000	พด.
	การส่งเสริมการผลิตและการใช้ สารอินทรีย์	ราย	400	400	400	400	400	2,000	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000	100,000	พด.
	การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	ตัน	100	100	100	100	100	500	340,000	340,000	340,000	340,000	340,000	1,700,000	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	15,000	พด.
	การผลิตปุ๋ยหมัก	ตัน	100	100	100	100	100	500	340,000	340,000	340,000	340,000	340,000	1,700,000	พด.

แผนการใช้ที่ดินตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ตารางที่ 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ (บาท)					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
1. เขตเกษตรกรรมที่มี ศักยภาพการผลิตสูง และเขตเกษตรกรรม (ศักยภาพต่ำ) (ต่อ)	การชะล้างพังทลายของดิน														
	จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ เสี่ยงภัยทางเกษตร	ไร่	300	300	300	300	300	1,500	960,000	960,000	960,000	960,000	960,000	4,800,000	พด.
	ปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	300,000	300,000	300,000	300,000	300,000	1,500,000	360,000	360,000	360,000	360,000	360,000	1,800,000	พด.
	การบริหารจัดการน้ำ														
	การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา	บ่อ	10	10	10	10	10	50	210,000	210,000	210,000	210,000	210,000	1,050,000	พด.
	ฝายชะลอน้ำ	แห่ง	3	3	3	3	3	15	402,000	402,000	402,000	402,000	402,000	2,010,000	พด.
	โครงการบริหารจัดการผลผลิตสินค้า เกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการ บริหารจัดการเชิงรุก (Agri – Map)	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	2,000,000	พด.
	ชุดเจาะบ่อน้ำบาดาล	แห่ง	20	20	20	20	20	100	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	5,000,000	อบต./ ทรัพยากร น้ำบาดาล

หมายเหตุ งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2567. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566).** แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>. 1 มีนาคม 2566.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2567. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565.** แหล่งที่มา : <https://ebmn.cdd.go.th/>. 25 กุมภาพันธ์ 2567.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. **ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2566.** แหล่งที่มา : <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2567.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2567. **จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567).** แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 1 มีนาคม 2567
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. **สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566).** กรมอุตุนิยมวิทยากระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล).** กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. **แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล).** กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำธณ ไทรพิภ. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน (Qualitative Land Evaluations) สำหรับพืชเศรษฐกิจ.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโป่ง. 2567. **วิสัยทัศน์ของตำบล ปี 2567.** แหล่งที่มา : <https://www.ponglocalgov.go.th/index.php/vision-mission>, 25 กรกฎาคม 2567

สถานีพัฒนาที่ดินเลย

135 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42100
โทร. 042-039627